

Raport științific

cu privire la realizarea obiectivelor prevăzute în proiectul

Construirea identităților moderne în Transilvania. O abordare comparativă

cod: PN-II-ID-PCE-2011-3-0081

Etapa unică nr. 1 / 2011

(5.10. 2011 – 15.12.2011)

- Director de proiect: prof. univ. dr. Sorin Mitu -

În conformitate cu obiectivele prevăzute în contractul de finanțare, activitățile de cercetare prevăzute pentru acest an (lunile octombrie, noiembrie și decembrie 2011) au avut în vedere realizarea documentării bibliografice și de arhivă, identificarea și consultarea literaturii de specialitate aferente temei, precum și realizarea parțială a unui repertoriu bibliografic pe tema identităților moderne în Transilvania.

Obiectivele propuse au fost atinse în proporție de 100%, respectiv au fost efectuate cercetări la Arhivele Naționale din Cluj (octombrie – decembrie 2011), în vederea depistării și selectării materialelor inedite necesare cercetării, precum și la Biblioteca Centrală Universitară și la Biblioteca Filialei Academiei din Cluj, cu scopul de a identifica bibliografia de specialitate a problemei. Rezultate foarte bune în acest sens au fost obținute prin intermediul bazelor de date abonate la Biblioteca Centrală, care au permis accesarea online a peste trei sute de articole dedicate problematicii identitare în spațiul central-european.

În ceea ce privește valorificarea sub formă de publicații a acestor cercetări, cu toate că în planul inițial nu au fost prevăzute publicații pentru anul 2011 (ținând cont de timpul scurt afectat acestei etape), s-a reușit totuși obținerea unor rezultate, în opinia noastră, excelente: au fost acceptate spre publicare 2 articole în „Transylvanian Review”, revistă indexată ISI, semnate de Sorin Mitu (*Restructuring identity at the beginning of the modern period: nation and social status at the Romanians in Transylvania*), respectiv de Luminița Coman-Ignat (*Representing Transylvanian Romanians: Psychology and Ethnic Characterology in the Second Half of the Nineteenth Century*).

De asemenea, a fost publicat un studiu semnat de Sorin Mitu, în volumul colectiv Constantin Bărbulescu, Ioana Bonda, Cecilia Cârja, Ion Cârja, Ana Victoria Sima, *Identitate*

și alteritate 5. Studii de istorie politică și culturală, Cluj, Presa Universitară Clujeană, 2011, p. 255-259.

Cercetările bibliografice întreprinse s-au materializat sub forma unui repertoriu bibliografic care însumează, în acest moment, peste 800 de titluri de cărți și articole din periodice, referitoare la problematica identitară a Transilvaniei. Ele acoperă istoria secolelor XVIII-XIX, fiind repartizate relativ proporțional pentru cele trei comunități istorice principale ale Transilvaniei, respectiv românii, maghiarii și sașii. Potrivit planului de desfășurare a proiectului, în etapa nr. 2, care se va desfășura în anul 2012, vor fi continuate activitățile de documentare în vederea realizării acestui instrument bibliografic, urmând ca rezultatul final să fie publicat sub forma unei bibliografii și a unei antologii de texte dedicate identităților ardeleni. Fișele realizate au fost ordonate tematic, în vederea configurării repertoriului bibliografic. La realizarea acestui repertoriu au contribuit, în perioada octombrie – decembrie 2011, dr. Luminița Coman (pentru bibliografia și textele românești), dr. Nicoleta Hegedus (pentru cele maghiare) și dr. Anca Gogâltan (pentru cele în limba germană).

Cel de-al doilea obiectiv, constând în analiza critică a literaturii de specialitate, a fost realizat prin contribuția prof. Sorin Mitu, prof. Rudolf Graf, conf. Judit Pal, dr. Elena Bărbulescu, dr. Luminița Dumănescu și drd. Mihaela Mehedinți. Au fost selectate titlurile referitoare la problematica formării identităților naționale în secolele XVIII-XIX, pentru români, maghiari și sași. De asemenea, au fost identificate și fișate lucrări cu valoare teoretică și metodologică privitoare la construcția identitară în Europa Centrală și, în general, în spațiul european al epocii moderne.

Studierea izvoarelor istorice și a bibliografiei de specialitate referitoare la construcția identitară în Transilvania secolelor XVIII-XIX a pus în evidență o serie de direcții de investigație care vor fi valorificate în etapa următoare. Astfel, se are în vedere elaborarea unui model teoretic al construcției identităților moderne, adaptat specificului Transilvaniei, realizat prin aplicarea și verificarea teoriei etnosimbolice în cazul identităților naționale din provincie. În acest sens, o concluzie preliminară este aceea că un rol esențial în construcția identitară îl are procesul specific de transformare a identităților etnice, regionale și provinciale, precum și a loialităților premoderne în identități naționale moderne.

Inventarierea izvoarelor folclorice depistate în bibliotecile clujene ne permite să abordăm identitățile etnice și imaginile despre Celălalt de la nivelul mentalităților țărănești. Au fost depistate numeroase stereotipii etnice prezente în culegerile de folclor realizate în epocă secolul al XIX-lea, în specii și genuri folclorice cum ar fi basmele, proverbele, poezia epică și lirică sau folclorul soldaților-țărani.

Deosebit de promițătoare sunt sursele primare care permit studierea identităților locale și regionale din Transilvania, articulate în jurul unităților administrative și subregiunilor geografice, cum ar fi comitatele Transilvaniei, scaunele secuiești și săsești, districtele românești și regimentele de graniță. O sursă importantă în această direcție este reprezentată de monografiile comitatelor Transilvaniei, publicate pe parcursul secolului al XIX-lea, în limba maghiară.

Au fost identificate surse primare și bibliografie de specialitate care permit investigarea identităților confesionale și a rolului acestora în construirea identităților naționale. De o deosebită importanță este problematica “națiunilor confesionale” din secolul al XVIII-lea și a “bisericilor populare” din secolul al XIX-lea. Prin studiul acestor aspecte, identificate în lucrările repertoriate în această etapă a cercetării, se va putea aprecia gradul în care solidaritățile confesionale inhibă sau stimulează coagularea identităților naționale trans-confesionale.

Toate aceste aspecte, a căror abordare a fost propusă în propunerea de proiect și în contractul de finanțare, au primit în cele trei luni de debut ale proiectului o fundamentare bibliografică și documentară consistentă. Lucrările consemnate în fișele bibliografice realizate vor fi exploatate atât pe parcursul cercetărilor prevăzute în etapele următoare, cât și prin realizarea unei bibliografii tematice, care va fi publicată în cursul anului 2012. Aceasta va furniza cercetătorilor un util instrument de lucru, va contribui la diseminarea rezultatelor obținute în domeniu și va materializa printr-o contribuție concretă efortul de cercetare din această etapă preliminară a cercetării.

Cele două studii publicate (indexate ISI), constituie un punct de plecare în vederea elaborării unei monografii dedicate construcției identitare în Transilvania, într-o viziune comparativă.

Cluj, 8 decembrie 2011

Director de proiect,
prof. univ. dr. Sorin Mitu

